Čeština bez vidu:
A angličtina bez časů

Dominik Lukeš

www.bohemica.com

www.czechupdate.com

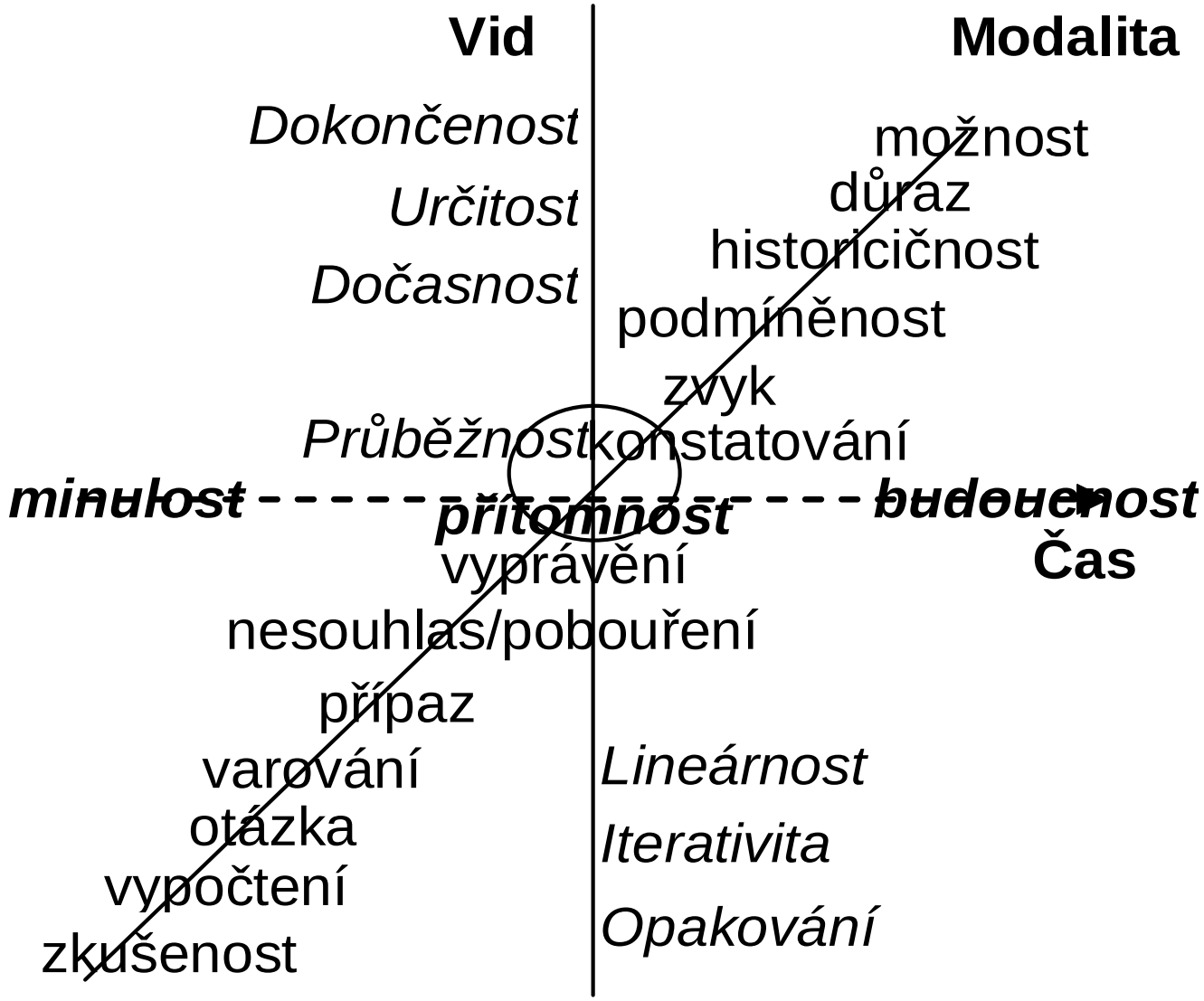
www.strcprstskrzkrk.com

Otázky a odpovědi

1. Kolik časů má čeština a kolik jich má angličtina?
2. Kolik vidů má čeština a kolik jich má angličtina?
3. Co určuje použití vidů a časů?
4. Kam zařadit v češtině slovesa pohybu?
5. Je možné srovnat vid v češtině a angličtině?

Prostor času a vidu

Časy a vidy v angličtině

Aspect\Tense	Past	Present	Future
Simple	V2nd *He swam.*	V1st *He swims./I swim.*	will + V1st *He **will** swim.*
Continuous	to be2nd + Ving *He **was** swimming.*	to be + Ving *He **is** swimming.*	will + be + Ving *He **will be** swimming.*
Perfect Simple	had + V3rd *He **had** swum.*	to have + V3rd *He **has** swum.*	will + have + V3rd *He **will have** swum.*
Continuous	had + been + Ving *He **had been** swimming.*	to have + been + Ving *He **has been** swimming.*	will + have + been + Ving *He **will have been** swimming.*

Including "going to" future, there are 14 tenses in English. These can all be active or passive doubling the number of separate forms to 28.

Vid a slovesa pohybu

Perfective		Imperfective		Repetitive
přijít	☞	jít		
		jít	⇨	chodit
přijít	⇨	přicházet		
		přicházet	⇨	přicházet

Nový vidočas v češtině

- Zjednodušeně řečeno Čeština má tři vidy: **perfektivní** (zaostřuje událost jako celek bez průběhu v čase), **imperfektivní** (zaostřuje událost v průběhu bez ohledu na konec nebo začátek, ale s určitým časovým rozběhem) a **repetitivní** (opakované celé [perfektivní] události).
- Pouze slovesa pohybu mají všechny tři formy. Ostatní slovesa mají stejnou formu pro imperfektivní a repetitivní.
- Vid se téměř výlučně vyskytuje ve spojení s časem (kromě deverbativních jmen – boření vs. zboření, infinitivů, apod.).
- Sloučením tří vidů s třemi časy je možné říci, že čeština má 8 časů (3×3-1 – perfektivum není možné kombinovat s přítomným časem).
- Každý z těchto nových časů má celou řadu specifických funkcí, jejichž použití není nutně kombinací definic vidu a času.

- Infix –va– není součástí vidového systému a slouží pouze k zdůraznění iterativity děje (např. dělat – dělávat - dělávávávávat, apod.). Důvod: je možné ho vytvořit i z repetitivních forem sloves pohybu (např. chodit – chodívat) a jeho význam se, na rozdíl od vidu, nemění v minulém, přítomném nebo budoucím čase. Je to ekvivalent anglického ‘used to’, které je ale možné použít pouze v minulém čase

Tabulka českých vido časů

Čas/vid	Forma	Význam
PAST perfective	**-l** form of perfective verbs	actions completed in the past (often only happening once)
PAST imperfective	**-l** form of imperfective verbs	actions happening for a certain time/in parallel in the past
PAST repetitive	**-l** form of imperfective verbs	habitual, repeated past actions
PRESENT imperfective	conjugated form of imperfective verbs	actions happening now
PRESENT repetitive	conjugated form of impf verbs, or repetitive form with verbs of motion	repeated, habitual actions in the present
FUTURE perfective	conjugated form of perfective verbs	future completed, unrepeated actions
FUTURE imperfective	*budu* + infinitive of impf. verbs	future continuous actions
FUTURE repetitive	*budu* + infinitive of impf. verbs	future repeated, habitual actions

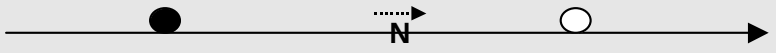
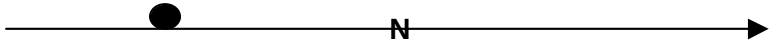
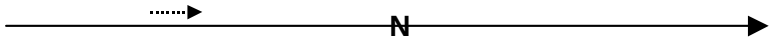
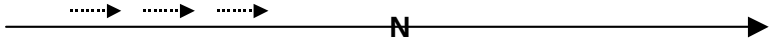
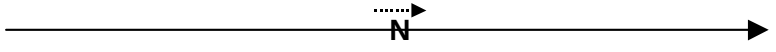
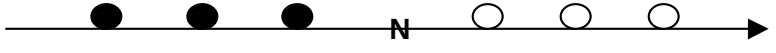
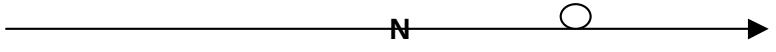
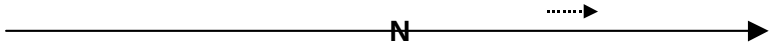
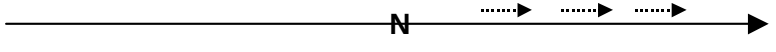

Výhody a nevýhody

- ☺ Studenti se nemusí učit nový pojem vidu hned na začátku!
- ☺ Studenti již znají pojem času a čeština má i v novém hávu stále méně časů než angličtina.
- ☺ Studenti se mohou naučit specifické komunikativní funkce a jejich formy místo toho, aby museli kombinovat dvě abstraktní definice a snažit se uhodnout význam věty.
- ☺ Je možné lépe hledat vidové ekvivalence mezi češtinou a angličtinou.
- ☺ Slovesa pohybu již nejsou výjimkou ale naopak jsou základem porozumění celého systému.
- ☹ Vid je nutné zavést později aby se vysvětlilo použití of deverbativních jmen.
- ☹ Vid je přítomen ve všech současných gramatikách a učebnicích češtiny.

Časovid na časové ose

Typy událostí	
Past Perfective	
Past Imperfective	
Past Repetitive	
Present Ipf.	
Present Rpt.	
Future Perf.	
Future Ipf.	
Future Rpt.	

PAST Perfective

Accomplished activity in the past (with *už* [already])	*Ten dopis jsem už napsal.* (I've already written the letter.) *Domácí úkol už jsem udělal.* (I've already done my homework.)
Completed condition for future or action or state (with *jestli* or *pokud*)	*Jestli to udělal, bude mít hodně peněz.* (If he has done it, he will have lots of money.)
Interruption to an ongoing activity (expressed by past imperfective)	*Díval jsem se na televizi* [ipf.], *když zazvonil telefon.* (I was watching TV, when the phone rang.)
Departure for further activity (often beginning with *když*)	*Když jsem se nasnídal, šel jsem do školy.* (When I['d] had my breakfast, I went to school.)
Enumerated accomplishment in the past	*Přečetl tu knihu třikrát.* (He read the book twice.) *Několikrát vylezl na Sněžku.* (He climbed Sněžka several times.)

PAST Imperfective

Parallel continuous actions in the past (Narrative) (often with *zatímco* [while]) **Ongoing actions in the past interrupted by a perfective action (often with *když* [when])**	*Včera večer Petr vařil večeři a zpíval si.* (Last night Peter was cooking dinner, and singing.) *Díval jsem se na televizi, když zazvonil telefon* [pf]. (I was watching TV, when the phone rang.)
Action continuing for a period of time in the past	*Včera jsem se díval na televizi od osmi do desíti.* (Yesterday, I was watching TV from 8 to 10.)
Recent and/or remembered experience (can be enumerated, often in questions)	*Četl jsi tu knihu?* (Did you read the book?) *Díval jsem se na to dvakrát.* (I watched it twice.)
Sudden perception or realization [ADV]	*Přišel a viděl.* (He came and he saw.) *Najednou cítil, že ho někdo sleduje.* (Suddenly, he felt that someone is watching him.)
Emphatic questions about the source/producer (optional) [ADV]	*Kdo ti šil ten svetr?* (Who sowed the sweater for you?) *Kdo ti to říkal?* (Who told you that?)

PAST Repetitive

Repeated action in the past	*Chodil jsem do školy každý den po tři roky.* (For three years, I went to school every day.) *Domácí úkoly jsem si dělal každý den.* (I did my homework every day.) *Už tenkrát si děti pravidelně čistily zuby.* (Even then, children brushed their teeth regularly.)
Life experience (with *už*)	*Petr to už dělal.* (Petr has done it before.) *Do školy jsem chodil.* (I've attended school.) *Už jsem řídil auto.* (I've driven a car before.)

PRESENT Imperfective

Narrative of present action (Commentary)	*Olda právě vchází do domu.* (Olda is entering the building.) *Novák střílí a dává gól.* (Novák shoots, and he scores!)
Future timetable	*Autobus odjíždí zítra v jednu hodinu odpoledne.* (The bus leaves tomorrow at one pm.)
Historical narrative [ADV]	*Karel IV. zakládá univerzitu v roce 1348.* (Karel IV. founds the university in 1348.)

PRESENT Repetitive

Personal habit	*Ruce si myji vždy před jídlem.* (I always wash my hands before meals.)
Present result of continuing past action	*Bydlíme v Praze už pět let.* (We've been living in Prague for 5 years now.)
Ability to do something	*Hrajete na piáno?* (Do/Can you play the piano?)
Likes and dislikes (with *rád, ráda, rádi*)	*Rád chodím do divadla, ale nerad hraju fotbal.* (I like going to the theater, but I don't like playing football.)
Statement of (scientific) fact [ADV]	*Ptáci odlétají na podzim.* (Birds fly away in the fall.) *Voda se vaří při 100 stupních.* (Water boils at 100 degrees.)
Prohibitions and negative imperatives [ADV]	*Ať si sem nesedá.* (Let him not sit here.) *Nezpívej tady.* (Don't sing here.) *Tady se chodí pomalu.* (One walks slowly here.)

FUTURE Perfective

Statement of plan	*Zítra ráno vstanu a uvařím si kávu.* (Tomorrow morning, I'll get up and make some coffee.)
Condition for future action/prediction of result of completion with *až* (when)	*Až to udělá, bude mít volno.* (When he does this, he'll have time off.)
Instructions	*Nejdřív uvaříme rýži a potom nakrájíme zeleninu.* (First, we cook the rice and then we dice the vegetables.)
Emphatic prohibitions/warnings with *ať* [ADV]	*Ať si na to nikdo nesedne.* (Let nobody sit on this.)
Emphatic historical narrative (combined with imperfective) [ADV]	*A pak mu Pepa jednu vrazí a spadnou na zem, a …* (And then Pepa smacks him, they fall on the ground and …)
Polite acceptance / expression of willingness (with *rád*) [ADV]	*Rád přijdu zítra na večeři.* (I will be happy to come to dinner tomorrow.)
Repeated action with (often negative) emphasis [ADV]	*On si sem klidně každé ráno přijde a sedne si na židli.* He will come here every morning without so much as by your leave and sit on the chair.)
Emphatic plan for enumerated future action [ADV]	*Příští rok půjdu do kina alespoň jednou týdně.* (Next year, I will go see a movie at least once a week.)

FUTURE Imperfective

Future parallel or interrupted action	*Vy budete vařit polévku a my budeme připravovat salát.* (You'll be cooking the soup and we'll be preparing the salad.)
Plan for a block of time	*Zítra se budu učit od jedné do dvou.* (Tomorrow, I'll study from one to two.) *Příští rok budeme celé léto cestovat.* (Next year, we'll spend the whole summer traveling.)
Background of future action with *když* and *až, zatímco*	*Když bude psát úkol, bude mu hrát hudba.* (While he['ll be] is doing the homework, the music will be playing.) *Až bude psát úkol, nebude s nikým mluvit.* (When he's writing his homework, he won't speak to anybody.)

FUTURE Repetitive

Future repeated action (Condition)	*Příští rok budu každý týden chodit do kina.* (Next year, I will go to the movies every week.)
Time non-specific future wish [ADV]	*Snad příští rok nebude tolik pršet.* (Hopefully, next year, it won't rain so much.) *Příští týden budu více cvičit.* (I'll exercise more next week.)

Čeština → Angličtina

	čeština	angličtina
čas – čas	present imperfective	present continuous present simple
	past perfective	past simple (cont.) present perfect simple past perfect
funkce – funkce	viz níže 1-1	
	present narrative (pr. i.)	present narrative (pr.pro.) commentary (pr. smp.)
	future timetable	future timetable (pr. smp.) future time-specific plan (pr.pr.)

Angličtina → Čeština

	angličtina	čeština
čas – čas	present continuous	present imperfective
	past simple	past perfective past imperfective past repetitive
funkce – funkce	experience (pres. pf.)	experience (past ipf.)
	parallel actions (progr.)	parallel actions (ipf.)
	interrupting act. (simp.)	interrupting action (pf.)
	scientific fact (pr.simp)	fact (pr. ipf.) emphatic fact (pr.pf.)